Περί μοίρας και προνοίας (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 22 Αυγούστου, 2019

Λόγος Α'

Οι ταραχές και οι θόρυβοι της ζωής μας δεν προέρχονται από τα ίδια τα πράγματα της ζωής αλλά απ' τη διάθεση της ψυχής μας

Η ζωή μας είναι γεμάτη από μεγάλη ταραχή και ο βίος μας γεμάτος από θορύβους. Το κακό όμως, αγαπητοί, δεν είναι αυτό, αλλά το ότι αυτούς τους θορύβους και τις ταραχές, ενώ μπορούμε ή να τους καταστήσουμε ελαφρότερους ή να τους υπομένουμε χωρίς λύπη, εμείς ούτε το ένα φροντίσαμε ούτε το άλλο, και **περνάμε όλο τον καιρό μας μέσα στην απογοήτευση**. Και ο ένας θρηνεί για τη φτώχεια του, ο άλλος για την αρρώστια του, άλλος για τις πολλές φροντίδες και για τις ανάγκες της οικογένειας, άλλος για την ανατροφή των παιδιών και άλλος για το ότι δεν έχει παιδιά. Και πρόσεξε να δεις πόσο μεγάλη είναι αυτή η ανοησία. Γιατί δε θρηνούμε όλοι για τα ίδια πράγματα, αλλά θρηνούμε το ίδιο για τα αντίθετα. Και όμως, αν τα ίδια πράγματα ήταν η αιτία για τους θρήνους μας, δεν θα έπρεπε να θρηνούμε το ίδιο και για τα αντίθετα. Αν, δηλαδή, η φτώχεια ήταν πράγμα κακό και αφόρητο, τότε εκείνος που ζει στα πλούτη δεν θα έπρεπε ποτέ να ζει με ταραχή και θλίψη. Κι αν το να μην έχει κανείς παιδιά ήταν κακό, τότε ο πολύτεκνος θα έπρεπε να είναι πάντοτε εύθυμος. Κι αν πάλι, το να διοικεί κανείς μια πόλη και να χαίρεται τις τιμές και να έχει πολλούς στις προσταγές του, ήταν κάτι ζηλευτό, έπρεπε τον ήσυχο και γαλήνιο βίο να τον αποφεύγουν και να τον αποστρέφονται όλοι οι άνθρωποι. Αλλά τώρα, όταν δεις ότι πλούσιοι και φτωχοί το ίδιο θρηνούν, και πολλές φορές ότι ο πλούσιος το κάνει αυτό πιο πολύ απ' τον φτωχό, και ο άρχοντας και ο αρχόμενος, και ο πολύτεκνος και ο άτεκνος, **να μην αποδίδουμε την αιτία για την ταραχή στα πράγματα, αλλά σε μας τους ίδιους που δεν μπορούμε να τα χειριστούμε όπως πρέπει** και να απαλλάξουμε τον εαυτό μας από όλη αυτή τη στενοχώρια της ψυχής μας. Γιατί η ταραχή και ο θόρυβος δεν βρίσκεται μέσα στα πράγματα, αλλά συνηθίζει να τα γεννά η ψυχή μας. Έτσι, όταν εκείνη βρίσκεται σε καλή κατάσταση, ακόμη κι αν από παντού μας χτυπήσουν τρικυμίες, εμείς θα ησυχάζουμε διαρκώς στη γαλήνη και στο λιμάνι. Όπως και το αντίθετο· όταν η ψυχή μας δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση, ακόμη κι αν όλα μας έρχονται ευνοϊκά, δεν θα αισθανόμαστε καλύτερα από τους ναυαγούς.

Αυτό βέβαια μπορούμε να το διαπιστώσουμε και στα σώματα. Αυτός δηλαδή που έχει

κάνει δυνατό το σώμα του, κι αν συγκρουσθεί με μύριες αντίξοες καιρικές συνθήκες, όχι μόνο δεν θα πάθει κανένα κακό, αλλά και περισσότερη δύναμη θα αποκτήσει με την εξάσκηση και με το να ζει σ' αυτές τις καιρικές ανωμαλίες. Αν, όμως, έχει κανείς σώμα ασθενικό και αδύναμο, έστω κι αν ζει στο άριστο κλίμα, δεν πρόκειται να ωφεληθεί και να κερδίσει τίποτε από αυτό, γιατί η ασθένεια που φέρει μέσα στο σώμα του θα εξουδετερώνει και θα καταστρέφει την ευεργετική επίδραση του κλίματος.

Το ίδιο, άλλωστε, παρατηρούμε και με τις τροφές. Όταν, δηλαδή, η κοιλιά είναι υγιής και έχει δύναμη, ό,τι κι αν δεχθεί, όσο σκληρό κι αν είναι, όσο δύσπεπτο, το κάνει καθαρό χυμό, γιατί η φυσική ευεξία νικά την κακή ποιότητα της τροφής. Όταν όμως η κοιλιά είναι άτονη και ασθενική, τότε κι αν της προσφέρεις την πιο εύπεπτη τροφή, την αλλάζει προς το χειρότερο και την αχρηστεύει, γιατί η ασθένεια της κοιλιάς καταστρέφει την ποιότητά της.

Έτσι λοιπόν κι εμείς, αγαπητοί, όταν βλέπουμε να επικρατεί αταξία στα πράγματα, να μην κατηγορούμε το Θεό. Γιατί αυτό δεν αποτελεί φάρμακο για το τραύμα, αλλά δημιουργεί νέο τραύμα που γίνεται πάνω στο παλιό. Να μη νομίζουμε πως οι δαίμονες κυβερνούν τον κόσμο μας και πως ό,τι συμβαίνει σ' αυτόν γίνεται χωρίς πρόνοια, ούτε να βάζουμε πάνω από την πρόνοια του Θεού τη δύναμη κάποιας άλλης αιτίας ή της μοίρας. Γιατί όλα αυτά είναι γεμάτα βλασφημία και **η πραγματική ταραχή και αταξία δε βρίσκεται στο αποτέλεσμα των πραγμάτων, αλλά μέσα στην ταραγμένη σκέψη μας· η οποία κι αν ακόμη βρίσκεται μέσα σε μεγάλη εξωτερική ευταξία, αν δεν διορθώσει τη δική της εσωτερική αταξία και ταραχή, δεν έχει να ωφεληθεί σε τίποτε απ' την ευταξία των πραγμάτων της ζωής.** Όπως, δηλαδή, το μάτι, όταν είναι άρρωστο, και στο λαμπρότερο μεσημέρι θα βλέπει σκοτάδι και άλλα αντί άλλων, και η ακτίνα του ηλίου δεν θα του χρησιμεύει πια, αλλά όταν είναι υγιές και δυνατό, θα μπορέσει ακόμη και το βράδυ να οδηγήσει με ασφάλεια το σώμα, έτσι και το μάτι της ψυχής μας, όσο είναι υγιές, ακόμη και τα πράγματα που είναι συγκεχυμένα, τα διακρίνει με ευκολία· όταν όμως έχει υποστεί βλάβη, ακόμη κι αν το οδηγήσεις στον ουρανό, κι εκεί θα βλέπει μεγάλη αταξία και ταραχή.

Και για το ότι τα πράγματα έτσι έχουν, θα σου το αποδείξω με πολλά παραδείγματα και από την παλαιά και από τη σύγχρονη εποχή. Πόσοι υποφέρουν τη φτώχεια με ευκολία, και δεν παύουν γιαυτό να ευχαριστούν το Θεό; Πόσοι πλούσιοι, που ζουν μες στην πολυτέλεια, αντί να ευχαριστούν, βλασφημούν τον Κύριο; Πόσοι είναι εκείνοι, που ενώ δεν έπαθαν κανένα κακό, κατηγορούν την κάθε πρόνοια του Θεού; Πόσοι είναι εκείνοι, που ενώ πέρασαν όλη τους τη ζωή στη φυλακή, υπομένουν την ταλαιπωρία τους αυτή με πιο μεγάλη ευγνωμοσύνη στο Θεό από εκείνους που έζησαν τη ζωή τους ελεύθεροι και ασφαλείς; Βλέπεις ότι **η κατάσταση της ψυχής μας και η σκέψη μας είναι η αιτία** και για τούτα και για εκείνα, και όχι η ίδια η

φύση των πραγμάτων; Ώστε **αν φροντίζαμε για την ψυχή μας, δεν θα υπήρχε ταραχή, δεν θα υπήρχε αταξία, δεν θα υπήρχε κανένα κακό, ακόμη κι αν τα πράγματα της ζωής μας πήγαιναν πάνω κάτω κι αντιμετωπίζαμε καταστάσεις σφοδρότερες κι απ' την πιο ορμητική παλίρροια**.

Πες μου, όμως, γιατί ο Παύλος ευχαριστεί συνεχώς τον Θεό; Έζησε μια ζωή άριστη ανάμεσα στους ανθρώπους και άσκησε συνεχώς την αρετή, κι έπαθε τόσα δεινά που ελάχιστοι άνθρωποι τα έχουν πάθει. Κανείς άνθρωπος κάτω από τον ήλιο δεν υπήρξε δικαιότερος από εκείνον, ούτε έπαθε χειρότερα από εκείνον κανένας από τότε που υπάρχουν οι άνθρωποι. Κι όμως, ενώ έβλεπε πολλούς άλλους, που ζούσαν στην αμαρτία, να είναι χαρούμενοι και να απολαμβάνουν τα αγαθά αυτού του κόσμου, ο ίδιος ευχαριστούσε τον Θεό για τα παθήματά του και προέτρεπε και τους άλλους να κάνουν το ίδιο. Από εκείνον λοιπόν να παραδειγματίζεστε. Γιαυτό κι εσύ, όταν δεις τον αμαρτωλό να χαίρεται, όταν τον δεις να υπερηφανεύεται, όταν τον δεις να νικά τους εχθρούς του, να εκδικείται εκείνους που τον λύπησαν, και να μην έχει υποστεί καμιά βλάβη, αλλά από παντού να κερδίζει χρήματα, όλοι να τον τιμούν να τον κολακεύουν, και συ, αντίθετα, να βρίσκεσαι σε άσχημη κατάσταση, μέσα σε συμφορές, σε συκοφαντίες, σε εχθρότητες, μη νομίσεις ότι είσαι κανένας παραπεταμένος, αλλά αφού σκεφθείς τον Παύλο που βρέθηκε κι αυτός στη δική σου άσχημη κατάσταση, όρθωσε το φρόνημά σου, ανάστησε το ψυχικό σου σθένος και μη νικηθείς από τη θλίψη και τη στενοχώρια.

Η ευλογία του Θεού να μην κρίνεται απ' την ευτυχία ή τη δυστυχία κάποιου σ' αυτή τη ζωή

Το φίλο και τον εχθρό του Θεού, μην τον κρίνεις από την ευτυχία ή τη δυστυχία σ' αυτόν τον κόσμο. Αλλά αν δεις κάποιον που ενώ ζει ενάρετα είναι εξουθενωμένος από την αρρώστια και να φροντίζει για την ευσέβεια, **αυτόν να τον μακαρίζεις** και να τον θεωρείς αξιοζήλευτο˙ κι ας βρίσκεται δεμένος με μύριες αλυσίδες, κι ας μένει διαπαντός μες στη φυλακή, κι ας είναι δούλος σε ανάξιους κυρίους, κι ας ζητιανεύει, κι ας εργάζεται στα μεταλλεία, κι ας υποφέρει οποιοδήποτε κακό. Γιατί αυτός είναι μακάριος κι αν ακόμη του βγάλουν τα μάτια, κι αν τον καίνε, κι αν του κόβουν το σώμα λίγο λίγο.

Αν όμως δεις κάποιον άλλον να ζει μέσα στην ασέλγεια και την αμαρτία και στα χειρότερα κακά, και να απολαμβάνει μεγάλη τιμή και να ανέρχεται σε θρόνο βασιλικό και να φέρει στέμμα και να ντύνεται με πορφύρα και να εξουσιάζει όλο τον κόσμο, **αυτόν να τον κλαίς και να τον λυπάσαι** . Γιατί, πραγματικά, δεν υπάρχει τίποτε πιο άθλιο από την ψυχή που βρίσκεται σ' αυτήν την κατάσταση, ακόμη κι αν έχει υποτάξει ολόκληρη την οικουμένη, **Τι θα ωφεληθεί κανείς αν είναι πλούσιος στα χρήματα, όταν είναι απ' όλους πιο φτωχός στην αρετή; Και ποιο το κέρδος να έχει στην εξουσία του τόσα, όταν δεν μπορεί να**

εξουσιάσει τον εαυτό του και τα πάθη του; Αλλά εμείς όταν δούμε κάποιον να υποφέρει στο σώμα και να καίγεται από τον πυρετό ή να πονάει στα πόδια, ή να υποφέρει από κάποια άλλη αρρώστια ή αθεράπευτη πάθηση, δακρύζουμε, κι ας είναι πιο πλούσιος απ' όλους, και τόσο περισσότερο όσο πιο πλούσιος είναι. Γιατί **τα δεινά φαίνονται ακόμη πιο μεγάλα, όταν κανείς έχει άφθονα τα αναγκαία για να ζήσει**. Κι εκείνος μεν που εμποδίζεται από τις απολαύσεις εξαιτίας της φτώχειας του, παρηγοριέται από την ίδια την ανάγκη. Εκείνος όμως που έχει τη δυνατότητα να απολαύει το καθετί και εμποδίζεται από την αρρώστια του, μ' αυτό και μόνο υποφέρει περισσότερο.

Ο άνθρωπος που αξιολογεί τη ζωή με βάση τις υλικές απολαύσεις καταντά πιο ανόητος κι απ' τα ζώα

Πώς δεν είναι άπρεπο λοιπόν, όταν δούμε κάποιον που βασανίζεται από ένα σωματικό νόσημα να τον λυπούμαστε κι ας είναι και εύπορος, και όταν η ψυχή δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση -**η ψυχή, που άλλο δεν υπάρχει ίσο με αυτήν και πιο πολύτιμο**- να την μακαρίζουμε για λίγα χρήματα ή για πρόσκαιρη τιμή, ή για κάτι άλλο από αυτά που μένουν εδώ και μας εγκαταλείπουν μαζί με τη ζωή αυτή, και μάλιστα πολλές φορές πριν να φύγουμε από αυτή τη ζωή; Μη σας παρακαλώ. Αυτά είναι που μας προκαλούν θόρυβο και ταραχή. Γιαυτό πολλοί κατηγορούν τον Θεό, γιαυτό νομίζουν πως στον κόσμο δεν υπάρχει η θεία πρόνοια. Κι αν ήξεραν ότι**στην παρούσα ζωή δεν υπάρχει κανένα αγαθό παρά μόνο η αρετή** , ούτε ο πλούτος, ούτε τα χρήματα, ούτε η υγεία, ούτε η εξουσία, ούτε κανένα άλλο, και ότι κανένα δεν υπάρχει κακό στην παρούσα ζωή παρά μόνο η κακία και η πονηρία και η διαστροφή της ψυχής, ούτε φτώχεια, ούτε αρρώστια, ούτε κατηγορία, ούτε συκοφαντίες και τα άλλα που θεωρούνται κακά, τότε δεν θα έλεγαν ποτέ αυτά, όσα τώρα λένε, δεν θα ζούσαν με θλίψη και στενοχώρια, δεν θα μακάριζαν ποτέ εκείνους που έπρεπε να τους λυπούνται, δεν θα λυπούνταν ποτέ εκείνους που έπρεπε να μακαρίζουν, δε θα λογάριαζαν τους ανθρώπους όπως τα ζώα. Γιατί το να μακαρίζεις τους ανθρώπους για την παχυσαρκία τους ή για το πλούσιο τραπέζι τους και για τον πολύ τους ύπνο, αυτό δεν είναι τίποτε άλλο παρά να λογαριάζεις τους ανθρώπους σαν τα άλογα ζώα. Γιατί και αυτά, τα ίδια πράγματα έχουν για ευτυχία, ή καλύτερα, και στα άλογα ζώα ακόμα αυτό είναι του κακού η αιτία. Γιατί πολλά γαϊδούρια και άλογα χάθηκαν απ' την τεμπελιά και την πολυφαγία. Έπειτα, αφού στα άλογα ζώα, που όλη τους η αρετή βρίσκεται στη δύναμη του σώματός τους, αυτό είναι βλαβερό, στους ανθρώπους, που όλη τους η αξία βρίσκεται στην ευγένεια της ψυχής τους, θα το θεωρήσουμε αυτό αρετή και δε θα ντραπούμε τον ουρανό και τους αγγέλους που είναι συγγενείς με την ψυχή μας; Δε ντρέπεσαι και την ίδια τη φύση και τη διάπλαση του ανθρωπίνου σώματος; Γιατί ο Θεός δε δημιούργησε το σώμα μας όπως το σώμα των άλογων ζώων, αλλά το δημιούργησε έτσι όπως του έπρεπε **για να υπηρετεί ψυχή λογική και αθάνατη**. Γιατί ο Θεός στα ζώα έκανε τα μάτια να κοιτάνε προς τα κάτω, και σε σένα τα τοποθέτησε πάνω στο κεφάλι, σε τέτοια θέση σαν επάνω σε φρούριο

ψηλό; Μήπως γιατί εκείνα δεν έχουν τίποτε κοινό με τον ουρανό, ενώ σ' εσένα δόθηκε εξαρχής η εντολή, και από το Θεό και από τη φύση, **να ατενίζεις προς τα επάνω**; Γιατί το δικό σου σώμα το έκανε να στέκεται όρθιο και το σώμα των ζώων να βλέπει προς τα κάτω; Μήπως για την ίδια αιτία πάλι, **για να σου διδάξει και με αυτή τη διάπλαση του σώματός σου να μην έχεις κανένα κοινό με τη γη, μήτε να προσκολλάσαι με τα πράγματα της ζωής αυτής**;

Ας μην αρνηθούμε λοιπόν την ευγένεια της καταγωγής μας και ξεπέσουμε στο γένος των ζώων, για να μην ειπωθεί και για μας το εξής: «Ταλαίπωρος ο άνθρωπος˙ ενώ έχει τιμή και αξία, ως δημιουργηθείς κατ' εικόνα Θεού, δεν το κατενόησε και δεν το εκτίμησε αυτό» (Ψαλμ. 48, 21). Γιατί **το να καθορίζει την ευτυχία κανείς από τις απολαύσεις, τον πλούτο και την εφήμερη δόξα, και γενικά από τα πράγματα της παρούσας ζωής, αυτό δεν είναι γνώρισμα ανθρώπου που αναλογίζεται την ευγενική του καταγωγή, αλλά ανθρώπου που έχει καταντήσει άλογο και γαϊδούρι.** Αλλά μακάρι να μην βρίσκονται μεταξύ μας τέτοιοι άνθρωποι σ' αυτή τη θεοσεβή σύναξη, σ' αυτό το πνευματικό θέατρο, σ' αυτή την άγια συγκέντρωση. Γιαυτό άλλωστε και κάθε ημέρα απολαμβάνουμε το θείο κήρυγμα, ώστε να κόβουμε με το λόγο του Θεού, σαν με δρεπάνι, τα θρασύτατα πάθη της ψυχής, και να γινόμαστε δέντρα καρποφόρα και να παράγουμε ώριμο καρπό, που να φυλάγεται στη βασιλική αποθήκη και να φέρνει δόξα στον Κύριο όλων μας και γεωργό των ψυχών μας, και σε μας την αθάνατη ζωή, την οποία μακάρι όλοι να κερδίσουμε με τη χάρη και τη φιλανθρωπία του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, στον Οποίο, μαζί με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα, ανήκει η δόξα και η δύναμη και η τιμή στους απέραντους αιώνες. Αμήν.

(Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, "Λόγοι περί μοίρας και προνοίας, περί θανάτου, και περί της μελλούσης κρίσεως", μετάφραση Ευάγγελος Γ. Καρακοβούνης, 1η έκδ., Αθήνα, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, 1998)

(Πηγή ψηφ. κειμένου: agiosthomas.gr*)*